

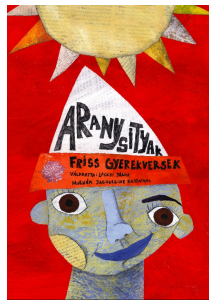
KATONA ÁGOTA

Bevezetés a kortárs irodalomba

Aranysityak. Friss gyerekversek

Lackfi János, aki maga is többkötetes gyerekversszerző, negyven költőt kért fel arra, hogy „csapják a fejükbe arany-sityaknak a napot”, ennek eredménye ez a kötet. Neki köszönhetőek a verseket megelőző szellemes írások, „szösszenetek”, melyek játékosan mutatják be a költőket és az általuk létrehozott szövegvilágot. Ez olykor jócskán eltér a hétköznapiól: a hajszárító mágikus eszközzé válik, a tulipánt etetni lehet, a leckeírást pedig megakadályozza egy sárkány. Az eligazodásban – gyerekeknek és felnőttek egyaránt – segítenek a bevezető mondatok, kapcsolatot keresve a versek között és felkínálva néhány értelmezési lehetőséget.

Tóth Krisztina furcsa állatai a szerző már megjelent kötetéből szöktek át ide, Varró Dániel Maszat-dalai sokak számára lehetnek ismerősek, Erdős Virágéi egy bábelőadáshoz íródtak. A gyerekverskötetel rendelkező szerzők mellett a műfajban ismeretlen nevekkel találkozhatunk, csakúgy, mint az egészen fiatal költőgeneráció képviselőivel (Ijjas Tamás, Mátay Kata). Molnár Jacqueline kollázs-portréi mindnyájukat mesélővé változtatják, így a szerzők nem csak névként, hanem a versek elővarázsolóiként is jelen vannak. Ebből is látszik, hogy az *Aranysityak* szerkesztési elve

eltér az utóbbi években megjelent kortárs gyerekirodalmi válogatások sorába illik: az egy szerző–több vers modell követi, a tematikus vagy életkori sajátosságok szerinti csoportosítás helyett.

Az elmúlt évtizedekben kiadott, gyerekeknek szánt versgyűjtemények inkább az utóbbi két szerkesztési mód szerint épültek fel: a több generáció óvodás és kisiskolás éveit végigkísérő *Cini-cini muzsika*, *Varázstrombita* és *Nefelejcs* után főleg a 2000-es években jelentek meg gyerekversgyűjtemények, melyek a népszerűvé vált elődök mintáját követték. Az ilyen kötetekben főként a gyerekköltészet klasszikusai szerepelnek. Elvértve találkozhat bennük az olvasó kortárs alkotással, ellentétben az utóbbi 5-6 évben megjelent antológiákkal, mint például a *Friss tinta!* (Pagony – Csimota, 2005), a *Formák a tubusból* (Csimota, 2004) vagy a *Kerge ABC* (Magvető – Csimota, 2008). Ezek mai költők műveit gyűjtik össze, köztük az *Aranysityak* egy-egy alkotójával (pl. Tóth Krisztina, Szabó T. Anna, Mesterházi Mónika).

A *Friss tintához* hasonlóan a gyerekversek mindenféle válfaja képviselteti magát a kötetben, a nyelvjátéokra épülően keresztül a prózaversekig. A modern élethez kötődő problémák többnyire a svéd típusú gyerekversekben

tematizálódnak. Ilyen versekkel jelentkezik többek között Filip Tamás, Kadlót Nikolett, László Noémi, Miklya Zsolt és Murányi Zita. A költők figyelmét nem kerülik el a leghétköznapibb gondok és örömök sem, mint a kinőtt cipő, a repülőltől való félelem és a nagy szalmadoboza. László Noémi humorosan jeleníti meg a rossz gyerek és az ordibáló szülő viszonyát: „Ha mosógép volnék / vagy zenetoronny, / biztos azonnal / kihívná hozzám a szerelőt”. Számos vers szól a nagyszülők elvesztéséről, a széteső családotokról, a tragikumot azonban nélkülözik, és a kötetben összességében a pozitív élethelyzetekről esik több szó, „Mert hogy gyerekeknek csupa mókáról, kacagásról illik regélni”, ahogy Lackfi János írja. Ezzel szemben a szerzők egyenrangúként kezelik a gyerekolvasót, nem szépítenek és nem stilizálnak. Egy aranysityakkal a fejünkön úgyis megszelídülnek az irracionális félelmek és a valós traumák, vagy ha nem, Máté Angival szólva, segítséget kapunk a félelemhez.

A mai gyerekirodalom visszatérő motívumai a technikai eszközök és a nagyvárosi élet: Filip Tamás gyerekhőse például arról panaszkodik, hogy halkán kell néznie a *Minimaxot*, hogy „meg ne hallják a *tűzdelt zülők*”. Garaczi László versének megszólalója a számítógépet „zirgeti-zörgeti”, megszerelni viszont nem tudja – akárcsak a legtöbb felnőtt. Békés Márta budai kerületek nevét foglalja versbe, a leggyakrabban visszatérő fővárosi helyszín azonban, a forgalmas utcák után a Duna-part. Finy Petra Dunna-parttá nevezi át, a Dunát felavatják, majd ellopják – úgy tűnik, csak Weöres Sándor *Zimzizim*-kötetében folyhatott a helyén.

A kötet szerzői többféleképpen idézik meg a magyar vershagyományt. Kiss Judit Ágnes a ritmika által, Békés

Márta szintén, az *Izzik a galagonya* ritmusára írt *A bús tanító panaszaival*, mely a cím által Kosztolányira is utal. Kiss Ottó születésnapjára írt József Attila mintájára, Vörös István pedig a „De szeretnék gazdag lenni...” kezdetű (a *Kedves Joci!* címet viselő) verset fordítja át az ellentétére. A rájátszások során ezzel koránt sincs vége: Pion István egy szövegen belül idézi fel a *Halotti beszédet*, a *Nemzeti dalt* és néhány gyermekmondókát, mindezt pedig rapelve teszi. Varró Dániel a magyar népköltészet hagyományban gyökerező verses találós kérdéseket egészíti ki néhány új darabbal. A mesevers, vagy versmese Hárs Anna kedvelt verstípusa. Hagyományosnak számít a természet képeket felhasználó és az állatokat antropomorfizáló gyerekvers. Az előbbire alig van példa, kivételt képez Mátay Kata, Szabó T. Anna és Petőcz András egy-két verse. Az állatfigurák továbbra is népszerűek a gyerekirodalomban. Babiczky Tibor Csicsibú nevű macskája és Ijjas Tamás Titok nevű kutyája után Farkas Beáta a bogyómászó poloskát, Zorkóczy-Kovács Katalin pedig a penészgombát avatja háziállattá. Acsai Roland jávorszarvasokról és bálnákról mesél, Tóth Krisztina ezúttal a blattyogó dzseládáról és a dühöngő dugongról.

A kötet anyaga gondos válogatásról tanúskodik, bekerült viszont – feltehetőleg szándékosan – egy-egy felnőtt vers. Ál-gyerekversnek tűnik például Kiss Gabriella *Hagyományos hisztije*: „Le kéne cserélni [...] / sok üres üveget kajára, dohányra [...]”, egészen addig, amíg rá nem jövünk, hogy egy gyerekes felnőtt hisztizik a versben. Más költők gyerekversein is átüt a „felnőtt” versekben alkalmazott lírai beszédmód, ez azonban kifejezetten termékeny lehet, mint Ijjas Tamás és Finy Petra esetében.

Az ajánlás szerint nem kizárólag a gyerekek jelentik a kötet célközönségét. A felnőttek számára egyaránt szórakoztató lehet, és talán közelebb hozhatja a kortárs költészetet az olvasókhoz. Egy színvonalasan illusztrált, jó verseket tartalmazó könyv méltán válik az olvasásra nevelés hatásos eszközévé – feltehetőleg ez a pedagógiai szándék állhat a váloga-

tás mögött. Nem elég azonban a jó vers, kell hozzá a jó olvasó. Ahogy Tandori mondja: „A vers, tudjátok, lekerekítés!” A lekerekítés az olvasó dolga. Reméljük, ezeknek a verseknek sok jó olvasója lesz, bármelyik korosztályból.

(Csodaceruza, Budapest, 2010)

KOÓS ISTVÁN

Vallomás és útkeresés

Magyari Andrea: *Sztori*

Magyari Andrea első, változó színvonalú szövegeket tartalmazó verseskötetét egy vallomásos alapszólam és egy attól távolodó, a kifejezés poétikai lehetőségeit kutató útkereső magatartás kettőssége jellemzi.

A vallomásosság alapvetően jellemző a kötetre, és egy, a szakítás utáni szituációból beszélő lírai én társtalanságának, elhagyatottságának megjelenítésével függ össze. Az alanyi beszédmód nagyjából két tematikus vonulatot foglal magában. Az egyik ezek közül az emlékek felidézése, mint például a *(két szakítás)*, a *(három párizs)* vagy *(a fénykép)* című versben. Ezek az emlékező szövegek azonban kevésbé érdekesek, mivel nemigen reflektálnak magának az emlékezés folyamatának pszichikai-kognitív jellemzőire, illetve az emlékek nyelviségére sem. A vallomás másik tematikus területe az érzelmek közvetlen megjelenítése *(vénlány)*, *(fantomfáj-*

dalom), *(madame i)*, *(elhagyott menyasszony)*, *(naplók)* *(tatjana megijed)*). Ezekben a versekben azonban túlságosan áttetszőek és egyértelműek az érzelmek, a versekben megfogalmazott magány és kiábrándultság túlságosan erőteljesen igyekszik rákényszeríteni magát az olvasóra. Mindezek miatt úgy tűnik, a szövegek nem annyira

nyelvi megformáltságukkal vagy gondolatiságukkal, hanem inkább a bennük megjelenített lírai én iránti együttérzés felkeltésével próbálják megnyerni az olvasót, így viszont inkább terápiás írásoknak tűnnek, mintsem poétikai szerveződéseknek. A költemények inkább prózai, mint versszövegek, kevésbé szerkesztettek, és kissé terjengősek is. A kötet picit bulvárízű, címe is ezt a benyomást erősíti, hiszen nem annyira a történetmesélés stratégiáira, az élettörténetnek a történeti sémákkal vagy nyelviséggel való kapcsolatára, esetleg

az időbeliség problematikusságára való reflexió működteti a szövegeket, hanem inkább a személyes érzelmek, emlékek kibeszélésének igénye. Szerencsésebbek az olyan próbálkozások, ahol az érzelmek és emlékek felidézése valamilyen jellegzetes motívumhoz kapcsolódik, mint például (*a dió*)ban, de itt sem sikerül igazán kidolgozni, valamilyen összetettebb kontextusba helyezni a képet. Itt említendő meg, hogy találkozhatunk néhány olyan szövegrésszel is a kötetben, amelyeknek mintha nem sikerült volna önálló verssé érniük, az egyik ilyen az (*arckép*), a másik a (*képzavar*), amely az ismert frazeológiai egységek kifordításával próbálkozik, de ezek az átírások inkább csak Galla Miklós komikus társulatának egy gyengébb gegjére emlékeztetnek.

Akadnak viszont olyan darabok is a kötetben, amelyek a szerzőnek a nyelvi anyag iránti érzékenységről, képalkotó tehetségéről tanúskodnak. Elsőként érdemes kiemelni azokat a szintén vallomások költeményeket, amelyeket a versbeszéd nem tolaikodó, de nagyon szépen kidolgozott metaforizáltsága jellemez. A (*tatjána felmér*) képei visszafogottságuk mellett is nagyon szemléletesek és invenciózusak, ami elegáns, takarékosan megfogalmazott, de nagyon élvezetes versbeszédet eredményez: „az akadályok / felmérve, minden rést eltömök majd, ahol még / bezúdulhat a megbánás később [...]”, „szemben, a tűzfalon fel / pattogzó, mérhetetlen idő viszont, ez, ami nem múlik.” Ugyanilyen szuggesztív képekkel találkozhatunk (*a tied. az enyém.*) című szövegben is: „kimaródott / az arcod helye a retinámon”, „nem a rakosgatás fáj, nem is / az összevegyülni képtelen emlékek szilánkossága, hogy / szorosságukban sem tudják lecsiszolni egymást,” „egyik hold sem a hold többé”. Ezek a képek viszonylag egyszerűek és könnyen érthetőek, de nagyon érzék-

tesek, jó lenne több ilyen szöveget olvasni a kötetben.

Rendkívül markáns az a versbeszéd, amellyel az (*egy szerelem nyomai*) második, (*nagyítás*) című egységében találkozhatunk, amelynek korlátozott perspektívája a mindennapi tárgyakat groteszk, szinte már ijesztő versbeli jelenléttel ajándékozza meg: „a karcolás, amit egy szőrszál hagy a borotva élén”, „egy fogkefe más-ként meghajló sörtesora, egy megszáradt / törölköző, mi is még, mondjuk, egy bizonyos reggelen a kulcs- / forgás a zárban”. Hasonlóan materiális képek fordulnak elő ugyanennek a szövegnek az első részében is: „persze jobban látszódná úgy, ha eleve / valami porszerű felület borítana be mindent, / ahová még elérhetünk a másikkban”. A kiemelt szövegszegmensekben érdekes textuális feszültséget eredményez a szerelem pszichikus emléknymainak a materiális lenyomatszerűséggel való egybeíródása. Ugyancsak ígéretesnek tűnik az az irányvonal, ahol a szerző szürrealisztikus képalkotással próbálkozik, amelyhez az érzelmi zaklatottság és a szcenika nyugtalan, gyors változása társul, ilyen például (*a hurok*): „mintha madzagról rángatnák a vészjósló, / narancsszín napgolyót”, „a megnyugtatónak szánt cigaretta nyakam köré tekeredő / füstje”. Szintén ebbe a vonulatba tartozik (*a házban*): „vasárnap van, amikor mindenki / az ebéd felé görnyed, apám emléke megszorult / kiáltás”. Érdekes (*a nyelvtan*) első szakasza, a (*könyörgő mód*), ahol egy nyelvtani kifejezés íródik át az érzelem nyelvébe.

Magyari Andrea kötete a nagyszámú vallomások szöveg mellett érdekes kísérleteket, poétikai lehetőségeket tartalmaz, amik csírái lehetnek egy önálló költői hangnak, és amiket a költőnő a jövőben remélhetőleg elmélyít, kidolgoz majd.

(*Parnasszus Könyvek, Budapest, 2010*)